

המבוקשת מס' 1

המעמד העצמאי של רשות החשמל הכניס את היו"ר המודחת אורית פרקש-הכהן לחיכוך קבוע עם גורמי כוח אדירים. אך השינוי רחוק מלהיות פרסונלי בלבד ■ והמלחמה בהון השחור קופצת מדרגה

פרקש-הכהן. הרשות העצמאית תבוטל ותיספג במשרד האנרגיה
צילום: פלאש 90

זה היה שבוע חם, והמזגנים שפעלו בתפוקה מלאה הכריעו את מערכת אספקת הגז השברירית שעליה נסמכת חברת החשמל. לאחר שנוצלה כל תפוקת הגז החלו חברת החשמל ויצרני החשמל הפרטיים לשרוף כמויות עצומות של סולר-יקר ומזהם, אבל זה היה רק סיפור קטן לעומת הדרמה שהתחוללה בירושלים - הדרמה שהביאה לסיום כהונתה של אחת הרגולטוריות החזקות והעצמאיות במשק, אורית פרקש-הכהן. כימים הקרובים צפויה פרקש-הכהן להודיע רשמית על פרישתה, המתחייבת מהחלטת הממשלה על השינוי במעמדה העצמאי של הרשות שבראשה היא עומדת.

פרקש-הכהן היא יו"ר רשות החשמל - גוף עצמאי ובלתי תלוי שקיומו נדרש בין היתר כדי שנוכל לעמוד בכללי המינהל התקין, הנדרשים ממדינות OECD. הסמכות החשובה ביותר של רשות החשמל היא קביעת תעריפי החשמל. העברת הסמכות לקביעת התעריפים הייתה מהלך טראומטי. החשמל אינו עוד מוצר. חברת החשמל היא מונופול אדיר, שבמקרים רבים מצליח להכניע את הגופים המנסים לשלוט בו, כולל הממשלה.

למחרת החשמל יש משמעויות חברתיות וכלכליות, ואין שר אנרגיה שאינו מנסה להשפיע עליו, ובעיקר להוריד אותו. לממשלה יש נטייה קבועה לקבוע מחירי חשמל בלתי ריאליים, המאלצים אותה להפנות למשק החשמל סובסידיות המשבשות את חלוקת התקציבים במדינה. התנהגות זו הפכה את חברת החשמל הישראלית לפושטת רגל כרונית, הממשיכה להתקיים בזכות מניפולציות חשבונאיות, סבסוד סמוי ותרגילים פיננסיים מזדמנים.

פרקש-הכהן (44), ילידת אשדוד, בת למשפחה דתית-לאומית, נשואה ואם לארבעה, היא אישה דעתנית ונמרצת מאוד. היא עורכת דין במקצועה שהחלה את הקריירה בשירות הציבורי ברשות ההגבלים העסקיים. קודם למינויה לתפקיד הייתה היועצת המשפטית של רשות החשמל. אומץ לב ועצמאות מחשבתית היא הדרישה החשובה ביותר ממי שממלא את התפקיד. ואלה בדיוק התכונות ההופכות פקיד מדינה ל"מבוקש מספר 1" בעיני שרים ומוקרי כוח במשק.

רשות החשמל אמורה לקבוע את מחירי החשמל על בסיס כלכלי, בלי להתחשב בשיקולים פוליטיים. מתוקף תפקידה היא גם מפקחת על חוזים שחותמות חברת החשמל והחברות המתחרות עם ספקים גדולים, ובראשן חברות הגז, המספקות את הרלק העיקרי להפעלת תחנות הכוח. המעמד העצמאי של הרשות הכניס אותה לחיכוך קבוע עם גורמי כוח אדירים. פרקש-הכהן פסלה כמעט על בסיס קבוע את חזו האספקה שנחתמו בין יצרני החשמל

וחברות הגז, כשהיא מנהלת מאבקים ארוכים ומתישים להפחתת מחיר הגז. היא טענה שמחיר הגז שתחנות הכוח משלמות צריך להיות נמוך ב-25% מהמחיר שנקבע בהסכמים, מכיוון שהמחיר הנוכחי משקף את כוחן המונופוליסטי של מפיקות הגז. עמדה זו הייתה כמובן לצנינים בעיני חברות הגז, שלא החמיצו כל הזדמנות לתקוף אותה. לא רק עם חברות הגז התעמתה פרקש-הכהן. גם השרים שהתחלפו בתקופת כהונתה גילו שהפקידה הרענתית אינה סרה למשמעתם. המתח בין פרקש-הכהן לדרג שמעליה הגיע לשיא במהלך הדיונים על מתווה הגז. בעיצומו של המו"מ, שפרקש-הכהן הורחקה ממנו, היא שלפה "מחקר" שהוזמן ממומחה איטלקי בשם סרג'ו אסקרי, שקבע שמחירי הגז בישראל גבוהים יחסית למרבית מדינות העולם. ממצאי הדוח הוכחו עד מהרה כמגמתיים ומופרכים, אבל הפרשה קיבעה את מעמדה של פרקש-הכהן כמתנגדת תקיפה למתווה, שקירמו ראש הממשלה ושר האנרגיה בשיתוף פעולה עם חברות הגז.

פרקש-הכהן, מתוקף תפקידה כאחראית לחלוקת רישיונות להפקת חשמל, נקלעה לעימותים עם גופים התלויים בה. בחברת החשמל טוענים שהיא עיכבה חתימה על חוזים וכי היא אחראית למנגנון הצמדה המוור בהסכם החברה לרכישת גז. מחירי הגז בהסכם מוצמד במהלך שמונה שנים למדד המחירים בארה"ב בתוספת אחוז אחד. מדד המחירים בארה"ב אינו קשור למשק הגז בישראל. ברשות החשמל טוענים שגם הם התנגדו לשיטה אבל בסופו של דבר החוזה לא היה נחתם ללא אישורה.

בצעד חריג פנתה חברת החשמל לבג"ץ נגד החלטת רשות החשמל להפחתת תעריפים לצרכנים, אולם בג"ץ דחה את העתירה על הסף. יצרני אנרגיה ידוקה פנו לבג"ץ נגד פרקש-הכהן והרשות בטענה שהורידה ללא הצדקה את המחירים שהם מקבלים תמורת ייצור חשמל, ופגיעה בכדאיות ההשקעה שלהם. יצרני חשמל פרטיים אחרים מתלוננים על סחבת ודרישות סותרות, המעכבות את תוכניות גיוס ההון שלהם.

מול כל אלה נהנתה פרקש-הכהן מתמיכת משרד האוצר. פקידי משרד האוצר ראו ברשות מוצב קדמי במאבק על התנהלות כלכלית נכונה של משק האנרגיה. גם את עמדתה של פרקש-הכהן נגד המחירים שנקבעו במתווה הגז קיבל האוצר בהבנה. אולם גם אנשי האוצר נאלצו להקריב את פרקש-הכהן ואת רשות החשמל כולה על מזבח אישור התקציב.

לא מדובר בשינוי פרסונלי בלבד. על פי חוק ההסדרים, תבוטל הרשות העצמאית ותיספג במחזור הרם של משרד האנרגיה. במקומה יוקם גוף חדש, שיאחד את רשות

החשמל עם מינהלת החשמל. הגוף החדש יהיה כפוף על פי חוק לשר האנרגיה. ראש הרשות החדשה ימונה על פי החלטתו הבלעדית של השר. על פי המתווה החדש תהיה הרשות החדשה עצמאית ובלתי תלויה בקביעת התעריפים, אבל מדובר בעצמאות חלקית בלבד. ראש הרשות אינו יכול להיות עצמאי כשהשר הממונה עליו יכול לפטר אותו בכל רגע ומכל סיבה שהיא.

שר האנרגיה וראש הממשלה מאמינים שההכרזה על עצמאות הרשות החדשה בקביעת מחירי החשמל תשכנע את המבקרים הרבים שקמו להחלטה.

אש מתותח

חוק ההסדרים מקפיץ מדרגה את המלחמה בהון השחור: "אם קודם איימו על הנישומים בחץ וקשת, עכשיו יש לרשות המסים תותח", אומר עו"ד בניה חסידים, מומחה מס בחברת דלו'ט. עבירות העלמות מס, שהיום הן עבירות המוטלות באמצעי החקירה הרגילים של שלטונות המס, ייהפכו לקטגוריה של עבירות על חוקי הלכנת הון. מדובר בקטגוריה מיוחדת של חוקים שנועדו למלחמה בהון השחור, המממן ארגוני טרור וסוחרי סמים. זו ליגה אחרת לגמרי של האשמות.

מה ההבדל?

"למשל, אם מישהו צריך להגיש דוח למס הכנסה ולא עשה זאת - זו עבירה רגילה, שייתכן שייקנס עליה לאחר שיוזמו אותו למשרדי מס הכנסה ויחקרו אותו בנימוס. על פי החוק החדש יהיה אפשר להיכנס לחשבונות הבנק שלו ולעקל רכוש עוד

לפני שהוא עמד לדיון".

ומה לגבי חשבונות בחו"ל?

"חוקי המס בישראל הולכים ומחמירים, בעיקר על רקע האשמות שהיו בעבר מצד גורמים בינלאומיים על כך שהחוקים אצלנו מקלים ומאפשרים הברחות הון. על פי החוק החדש, רשות המסים לא תצטרך להמתין לצווים מיוחדים או לצפות שמישהו ידליף רשימות של בעלי חשבונות בחו"ל. לאחר אישור חוק ההסדרים תוכל הרשות לשתף פעולה עם השלטונות במדינות זרות, ולקבל לידה באופן סדיר נתונים על חשבונות של ישראלים בחו"ל. אנו כמובן גם נעביר מידע למדינות זרות על חשבונות של אזרחים זרים, בדומה להסכמים שכבר יש לממשלת ישראל עם ארצות הברית".

מה אתה מייצע למי שיש לו חשבון בחו"ל ואינו רוצה לקבל שיחה מפתיעה? "לפני כשנתיים נחתמה הוראת שעה שאפשרה לכל מי שיש לו בעיית מס שלא דווחה כחוק להגיע להסדר עם שלטונות המס, תוך שמירה על אנונימיות. רואה החשבון של הנישום יכול לתקשר עם שלטונות המס, להציג להם את הבעיה בלי להסגיר את שמו של הנישום, ולהגיע להסדר, שעל פיו חובות המס ישולמו והמעלים יוכל להמשיך להתנהל כחוק בלי שיענש. אם לא תחודש הוראת השעה יפקע ההסדר הזה ב-6 בספטמבר. מי ששלטונות המס יגיעו אליו בעקבות חילופי המידע עלול להיות מטופל ביד קשה, בהתאם לחוקים הבינלאומיים לאיסור על הלכנת הון".

hadarzh@yahoo.com